

Az új KAP:
vajon a Közös
Agrárpolitika elér
az Európai Zöld
Megállapodás
célkitűzéseire?

Mezőgazdaság az EU-ban: hol lehetnénk, illetve hol vagyunk?

Az európai mezőgazdaság válaszüthoz ért. A rugalmas, fenntartható és igazságos élelmiszertermelési rendszer minden eleme hozzáférhető. Az élelmiszertermelés sarkkövét évszázadok óta több ezer fenntartható kistermelő alkotja, akik természetbarát mezőgazdasági gyakorlatok használatával – mint az agroökológia és az ökológiai gazdálkodás – termelnek egészséges élelmiszert, egyaránt táplálva az embereket és a Földet.

Mi az agroökológia?

Az agroökológia egy élelmiszertermelési rendszer, amely olyan ökológiai, társadalmi és politikai elveken nyugszik, amelyek előmozdítják az egészséges és sokszínű agroökoszisztémákat és társadalmi rendszereket, minimalizálják a külső erőforrások felhasználását, biztosítják a termelők megélhetését és tápláló ételeket adnak a fogyasztók számára.¹

Ezen igazságos és zöld élelmiszer termelési modell megvalósítása érdekében a Föld Barátai Európa, a Nyéléni Európa hálózat részeként régóta **kampányol alapvető változásokért az EU élelmiszertermelésében és -szétszétlásában.**² Úgy véljük, a mezőgazdasági rendszernek a következő feltételeknek kellene megfelelnie:

Az élelmiszerrendszer a fenntartható kistermelők gazdasági és politikai támogatásában gyökerezik;

Szorgalmazza az élelmiszer-önrendelkezést és agroökológiai gyakorlatokat, amelyek kedveznek a természeti sokféleségnek, a talaj egészségének és a klímának;

Védi a munkajogokat, megfelelő munkakörülményeket és igazságos bevételt biztosít;

Támogatja a szektorba újonnan csatlakozókat és megerősíti a helyi piacokat és a rövid ellátási láncokat.

Mi az élelmiszer-önrendelkezés?

Az élelmiszer-önrendelkezés az emberek joga az egészséges és kulturálisan helyénvaló élelemhez, amelyet ökológiailag helytálló és fenntartható módszerekkel állítanak elő. Emellett joguk van a saját élelmiszer- és mezőgazdasági rendszereik meghatározásához.³

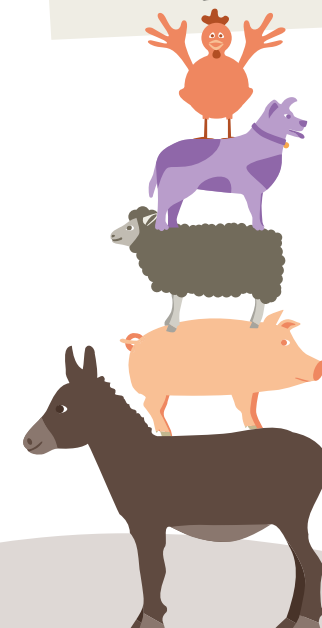
Az élelmiszertermelés jövőjének biztosítása megköveteli **a létező mezőgazdasági szektor átszervezését.** Az élelmiszertermelés globalizálódása és iparosodása évtizedek óta a hasznot és a termelés maximalizálását helyezte mindenek elé, ami végzetes következményekkel járt. Ez a termelési modell vezetett az egekbe szökő globális kibocsátásokhoz, a biológiai sokféleség csökkenéséhez, a talaj és a levegő szennyezéséhez, az emberi jogok megsértéséhez és munkahelyi bizonytalansághoz, míg az igazságtalan verseny kiszorította a kistermelőket a piacról.⁴

Az Európai Zöld Megállapodás

Az EU 2019-ben indítványozta a valaha volt egyik legfontosabb javaslatcsomagot: az **Európai Zöld Megállapodást.**⁵ Az Európai Bizottság bejelentése szerint 1800 milliárd eurót tervez a klíma, a közlekedés, az energia és az adózási szakpolitikák megreformálására fordítani, hogy az Unió az első karbonsemleges kontinenssé válhasson.

E javaslatcsomag részeként vezette be a Bizottság a **„Termőföldtől az asztalig” stratégiát.**⁶ Ez a stratégia olyan szakpolitikai célok együttese, amelyek az európai élelmiszerrendszer megreformálására törekednek az Európai Zöld Megállapodás célkitűzéseit teljesítendő. Az EU Zöld Megállapodás legfőbb célja az üvegházhatású gázok kibocsátásának 55 százalékos csökkentése 2030-ra és a karbonsemlegesség elérése 2050-re.

EGY ÚJ ZÖLD
MEGÁLLAPODÁSRA
VAN SZÜKSÉG

A „Termőföldtől az asztalig” stratégia dióhéjban

A tápanyagvesztés 50 százalékkal kell csökkenteni, amely 2030-ig a műtrágyahasználatot is legalább 20 százalékkal csökkenti majd.

A kapcsolódó EU Biodiverzitás Stratégiájának hasonlóképpen célja, hogy a mezőgazdasági területek legalább 10 százalékán visszaállítsa a természetes élőhelyeket és a biológiai sokféleséget.

Hogyan kapcsolódik a KAP a „Termőföldtől az asztalig” stratégiához?

A Közös Agrárpolitika (KAP) uniós jogszabályként meghatározza az élelmiszertermelési szektor finanszírozását és prioritásait. A legutóbb 2021-ben megújított KAP az EU költségvetésének mintegy harmadát emészti fel, és 2023 és 2027 közt csaknem 270 milliárd eurót oszt majd szét több mint 6 millió gazdának⁷.

A KAP egy olyan jelentős jogszabály, amely nagyban befolyásolja a „Termőföldtől az asztalig” stratégia sikerét. A KAP mindeddig több milliárd eurót költött iparszerű gazdaságok létrehozására, a földek kiszígerelésére és a klíma tisztítására⁸.

A reformokkal az EU egy „zöldebb és igazságosabb KAP-ot” ígért, amelyben főszerepet kap a fenntarthatóság három alapeleme (környezeti, gazdasági és társadalmi)⁹. **De vajon mennyiben képes az új KAP valóban elérni az EU zöld megállapodás céljait?** Lássuk a részleteket.

Mire használják a KAP forrásait?

A jelenlegi rendszer determinálja, hogy a KAP forrásaiból kik milyen mértékben részesülnek. A támogatás továbbá feltételekhez kötött. A főbb tudnivalók:

- **A KAP forrásoknak két pillére van.** Az első pillér a legnagyobb: akár 207,5 milliárd eurót oszthat majd ki a gazdák jövedelemtámogatására. A maradék 62,5 milliárd eurót vidékfejlesztésre fordítják¹⁰.
- A tagállamoknak a közvetlen kifizetések legalább 25 százalékát úgynevezett **eco-scheme** intézkedésekre kell fordítaniuk. Ezek önkéntesen választható intézkedések, amelyek ösztönzik a környezet, az éghajlat és az állatjólét szempontjából előnyös gyakorlatokat.
- A tagállamoknak a közvetlen kifizetések legalább 10 százalékát kisebb gazdaságok **jövedelemtámogatására** kell fordítaniuk.
- A költségek legalább 3 százalékát a **fiatal gazdák** támogatására kell fordítani.

Mi az az eco-scheme?

Olyan, önkéntesen választható intézkedések azon gazdák számára, akik éghajlat- és környezetbarát gyakorlatokat (pl. biogazdálkodás, agroökológia, integrált kártevővédelem) és állatjóléti intézkedéseket akarnak bevezetni¹¹. A KAP-ban **előírt feltételek azonban tágak, és magukba foglalhatnak olyan intézkedéseket is, amelyeknek környezeti előnyük korlátozott vagy nincs.**¹²

A legtöbb KAP támogatás közvetlen kifizetés formájában érkezik, vagyis a gazdaságok, amelyek részesülnek KAP támogatásból, megkapják a kifizetést attól függetlenül, hogy bevezetnek-e eco-scheme intézkedéseket vagy sem.

Jelenleg a tagállamok felelőssége, hogy saját Nemzeti Stratégiai Tervet készítsenek, amelyben ismertetik, miként fogják a KAP keretében nyújtott támogatást a feltételeknek megfelelően felhasználni. A tagállamoknak 2022. januárig kellett benyújtaniuk a KAP Stratégiai Terveket, amelyeket aztán az év során az Európai Bizottság ellenőriz és jóváhagy. Az új KAP szabályok 2023-ban lépnek hatályba.

A KAP és a „Termőföldtől az asztalig” stratégia: az ördög a részletekben rejlik

A KAP elvileg eszközként szolgálhat az Európai Zöld Megállapodás céljainak teljesítésére, **valójában azonban semmi sem kötelezi a KAP-ot erre.** Az eredeti javaslatok az új KAP-hoz 2018-ban készültek, még mielőtt a Zöld Megállapodás és a „Termőföldtől az asztalig” stratégia elkészültek volna, így a kezdetektől fogva elkerülhetetlen volt a következetlenség.

A ClientEarth jogászai 2020-ban figyelmeztették a Bizottságot, hogy a KAP javaslatok nem összeegyeztethetők az EU Zöld Megállapodással és elsietve aláíratják annak céljait¹³. Tudósok, civil szervezetek és kisbirtokos gazdák számtalan tüntetést szerveztek a reformfolyamat alatt. Az EU azonban nem tájított.

A KAP és az Európai Zöld Megállapodás: keresd a különbséget!

EU Zöld Megállapodás célkitűzés:

~~az üvegházhatású-gázkibocsátás minimum 55 százalékos csökkentése 2030-ra~~

KAP:

Az elmúlt hat évben az EU a KAP-on keresztül kb. 100 milliárd eurót fordított éghajlatpolitikai intézkedésekre. Ám az Európai Számvevőszék jelentése szerint ezeknek az intézkedéseknek semmilyen vagy csekély hatásuk volt a kibocsátások csökkentésére¹⁴.

Az EU kibocsátás-csökkentési célkitűzései megkövetelik többek közt azon **természetes élőhelyek helyreállítását, amelyek bőséges szénmegkötőként szolgálnak, mint például a lápos területek és füves puszták**. A lápvidékek nagy mennyiségű szén képesek megkötni, ami nélkülözhetetlen az EU karbonsemlegességi céljainak eléréséhez. Azonban ha a terület fenntartása nem megfelelő, a szén visszaáramlik a levegőbe.

Az új KAP tartalmaz néhány feltételes követelményt a gazdálkodással kapcsolatban, hogy megvédjék ezeket a területeket. Bevezet egy feltételt az állandó füves területek és szénben gazdag talajok fenntartására, és kiterjeszti az eco-scheme jogosultságot azon gazdákra is, akik agroerdészettel foglalkoznak, illetve olyan módszereket alkalmaznak, amelyek bizonyítottan megkötik a szenet a talajban.

Ezek a feltételes követelmények azonban gyengék és kevés ösztönzővel szolgálnak a termelők számára. Mindemellett eddig egyik tagállam sem vezetett be irányelveket a lápos területek kellő védelmére.¹⁵

Nincsenek valódi törekvések az új KAP-ban, amelyek az élelmiszertermelési rendszer legnagyobb kibocsátó elemeit alapvetően korlátoznák. Nincsenek például pontos intézkedések az iparszerű állattenyésztés csökkentésére – pedig a szektor az egyik legnagyobb üvegházhatásúgáz-kibocsátó¹⁶ – vagy a hozzá kapcsolódó ellátási láncok reformjára.

EU Zöld Megállapodás célkitűzés:

~~a természetes élőhelyek és biológiai sokféleség visszaállítása a mezőgazdasági területek legalább 10 százalékán~~

KAP:

A KAP meghatározza, hogy a mezőgazdasági területek minimum 4 százalékát „nem termelő” jelleggel kell használni, és ez az arány növelhető az eco-scheme intézkedések bevonásával. Ám ez a feltétel **kiskapukat rejt**: a termőföldek harmada kivétel alá esik, és lehetővé teszi még a termények termesztését is, vagyis a termelő jellegű használatot.¹⁷

A tagállamok továbbra sem teljesítenek jól. Eddig egyetlen ország sem állt elő hatékony módszerekkel az Európai Zöld Megállapodás és a „Termőföldtől az asztalig” stratégia éghajlati és biodiverzitási célkitűzéseinek eléréséhez.

EU Zöld Megállapodás célkitűzés:

~~a növényvédő szerek és műtrágyák használatának 50 százalékos csökkentése~~

KAP:

Van néhány, a „növényvédőszerek fenntartható használatára” vonatkozó követelmény a KAP kifizetésekhez kapcsolva¹⁸, az eco-schemek esetében is megjelenik a műtrágyák használatának mérséklése. Azonban ismételten **hiányoznak az ösztönzők ezen gyakorlatok bevezetésére, és az előírások be nem tartása esetén nem elég szigorú a büntetés.**

EU Zöld Megállapodás célkitűzés:

~~az európai mezőgazdasági területek 25 százalékán folyjon ökológiai gazdálkodás~~

KAP:

A KAP néhány rendelkezése vonatkozik a természetbarát gazdálkodási gyakorlatok elősegítésére. Ezek főleg az eco-scheme intézkedések formájában vagy második pilléres támogatás-ként érhetők el biogazdaságok számára és vetésforgó bevezetése esetén, amely gyakorlat javítja a talaj egészségét.

Ez azonban megint csak elégtelen. Az ökológiai gazdálkodást ösztönző célzott támogatás hiányában a gazdáknak **kevés ösztönző vagy segítség áll rendelkezésére, hogy saját elhatározásukból váltsanak.**

Továbbá a tagállami stratégiai tervek nagy része nem irányoz elő elegendő forrást a fent megfogalmazott célok eléréséhez. Néhány tagállam nem is nyújtott be ökológiai termesztésre vonatkozó célkitűzéseket¹⁹.

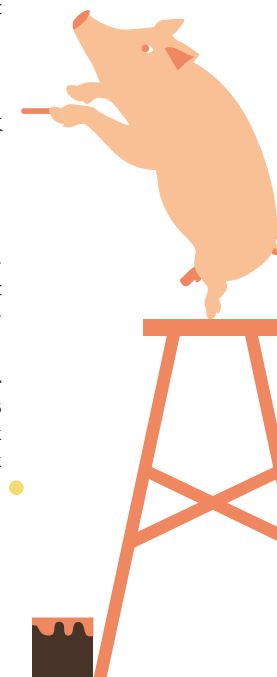
EU Zöld Megállapodás célkitűzés:

~~az állattállományban használt antimikrobiális szerek 50 százalékos visszaszorítása~~

KAP:

Mind az új KAP, mind a „Termőföldtől az asztalig” stratégia figyelmen kívül hagyja az antimikrobiális szerek – és a mezőgazdasági kibocsátások – visszaszorításának leghatékonyabb módját: azt, hogy gátat szabjon az iparszerű mezőgazdaság finanszírozásának, amely leginkább támaszkodik antimikrobiális szerekre.

Valójában a KAP az ellenkező irányba halad. **Nincsenek meghatározva eco-schemek vagy célkitűzések az iparszerű állattartás csökkentésére.** A kifizetések helyett a gazdaság méretéhez vannak kötte, vagyis továbbra is az óriás, szennyező iparszerű gazdaságok teszik zsebre a „zöld” EU-s pénzeket.

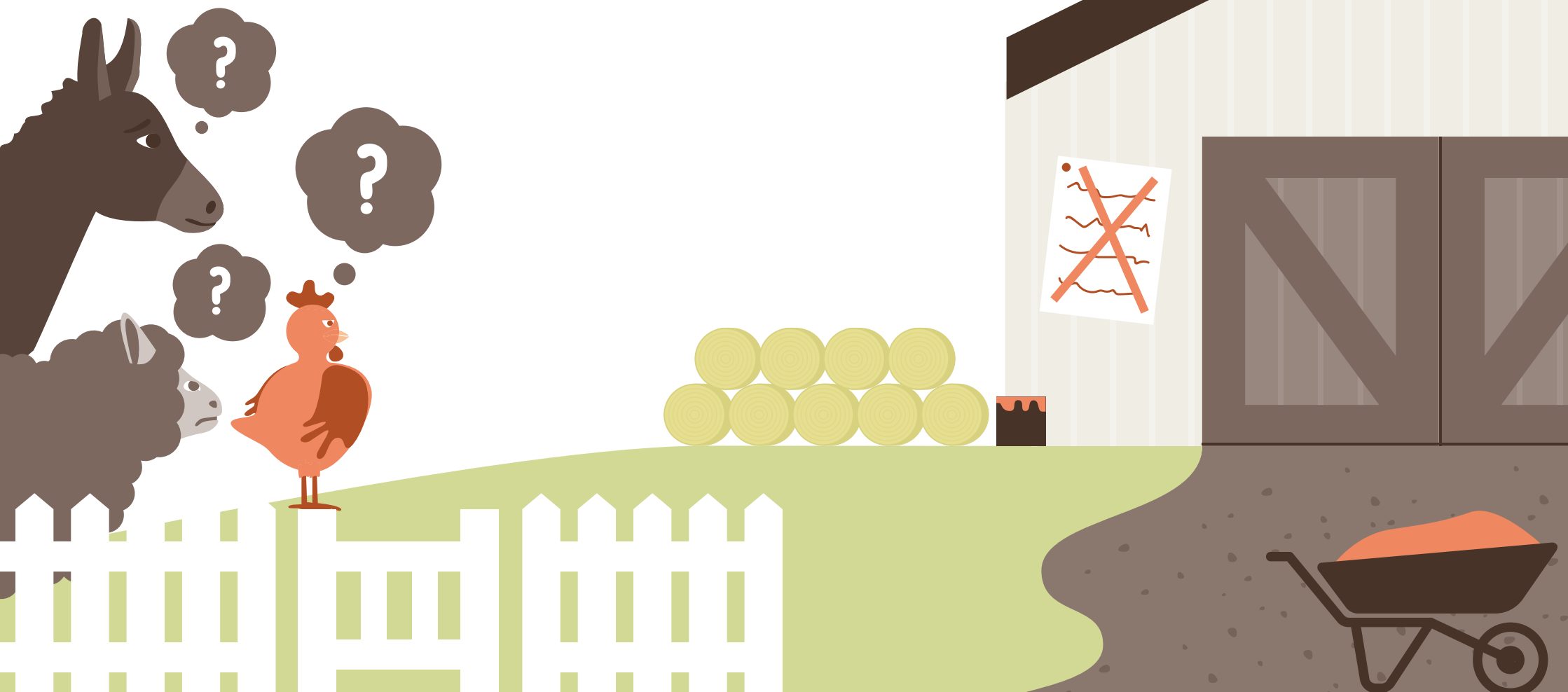

Mi az ítélet?

Ahhoz képest, hogy egy úgynevezett zöld jogszabály, a KAP aláírása az Európai Zöld Megállapásban és a „Termőföldtől az asztalig” stratégiában megfogalmazott célokat. A fenntartható mezőgazdaság népszerűsítése, a mérgező növényvédőszer visszaszorítása és a biológiai sokféleség és természetes élőhelyek helyreállítása választható bővítménnyé redukálódnak, mert a források felhasználásához nem fogalmaztak meg hatékony, kötelező feltételeket. Az eco-schemek követelményei tágak, a bírságok enyhék és a tagállamok elszámoltathatósága csekély.

Az új Közös Agrárpolitika nem ér fel az Európai Zöld Megállapítás célkitűzéseivel – amelyek már eleve kevésnek bizonyulnak a zöld és igazságos átmenethez.

A KAP hiányosságai ékes példái mindannak, amelyet egy eredményes jogszabálynak tartalmaznia kellene: a szektorok közti szakpolitikai kohéziót biztosító kötelező előírások, éghajlati és biológiai sokféleséggel kapcsolatos célkitűzések, és kisgazdaságokat célzó kifizetések, valamint a források újraosztása az iparszerű gazdaságok helyett a kis-termelők felé.

A következő lépések

Rengeteg tudós, civil szervezet és kisbirtokos gazda tüntetett az új KAP javaslatok ellen. Ennek ellenére keresztülvitték őket.

Most a tagállamok felelőssége olyan Nemzeti Stratégiai Tervekkel előállni, amelyek túlmutatnak az erőltetett KAP kötelezettségeken, és úgy kellene használni a rendelkezésre álló forrásokat, hogy azok előmozdítsák az Európai Zöld Megállapodás célkitűzéseit.

Az Európai Bizottságnak előremutató tervekre kellene buzdítania a tagállamokat és elszámolásra kötelezni őket hatékony felügyeleti rendszereken és büntetéseken keresztül, így biztosítva, hogy a KAP összeegyeztethető legyen az Európai Zöld Megállapodással, a „Termőföldtől az asztalig” stratégiával és egy élhető jövővel.

Jegyzetek

- 1 <http://www.foodsovereignty.org/wp-content/uploads/2015/02/Download-declaration-Agroecology-Nyeleni-2015.pdf>
- 2 <https://www.eurovia.org/wp-content/uploads/2019/03/Nyeleni-Europe-More-farmers-better-food.pdf>
- 3 Nyeleni (2007). Nyeleni Nyilatkozat. <https://nyeleni.org/IMG/pdf/DeclNyeleni-en.pdf>
- 4 A 2005 és 2016 között elveszett farmok 85 százaléka öt hektár alatti kisgazdaság volt. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Farms_and_farmland_in_the_European_Union_-_statistics
- 5 https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en
- 6 https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/attachment/865559/factsheet-farm-fork_en.pdf.pdf
- 7 https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/food-farming-fisheries/key_policies/documents/factsheet-cap-reform-to-fit-european-green-deal_en.pdf
- 8 https://www.boell.de/sites/default/files/agricultureatlas2019_web_190508.pdf?dimension1=ds_agraratlas_2019
- 9 https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/food-farming-fisheries/key_policies/documents/factsheet-newcap-environment-fairness_en.pdf
- 10 https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/financing-cap/cap-funds_en
- 11 <https://friendsoftheearth.eu/news/new-common-agricultural-policy-cap-bringing-the-dialogue/>
- 12 <https://www.birdlife.org/wp-content/uploads/2021/11/CAP-report-eco-schemes-assessment-Nov2021.pdf>
- 13 <https://corporateeurope.org/en/2020/10/cap-vs-farm-fork>
- 14 <https://www.eca.europa.eu/en/Pages/DocItem.aspx?did=58913>
- 15 <https://www.birdlife.org/news/2021/11/17/cap-national-strategic-plans-assessment-nov2021/>
- 16 <https://friendsoftheearth.eu/publication/meatatlas-2021/>
- 17 https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/food-farming-fisheries/key_policies/documents/factsheet-cap-reform-to-fit-european-green-deal_en.pdf
- 18 Inclusion of elements of the Sustainable Use of Pesticides Directive, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32009L0128>
- 19 https://www.organicseurope.bio/content/uploads/2021/11/IFOAMEU_policy_CAP_externalbriefing_17112021.pdf?dd

A kiadvány az Európai Unió IMCAP programjának támogatásával készült, ám a benne szereplő információk nem tekinthetők az EU hivatalos álláspontjának, azok tartalmáért kizárólag a szerkesztők felelnek.